

kisvárdai lapok

34. évfolyam 8. szám - 2022. július 2. szombat

Maja Pelević:
AZ UTOLSÓ KISLÁNYOK
Kosztolányi Dezső Színház, Szabadka

**Magyar
színházak
34. kisvárdai
fesztiválja
2022. június 24 - július 2.**

„Meg nem született gyermekek, nem kívánt magzatok, elvetett terhességek, örömannyák. A szabadkai Kosztolányi Dezső Színház előadása is ezzel a felsorolással indít. Csendben és sötétben, mintha már minden elpusztult volna körülöttünk. Aztán egy jól bejáratott gépezetet látunk működésben. Ikeás munkakosztümöt idéző jelmezben hat színész a színpadon. Gyermekeket és anyákat helyeznek a munkaszalagra. Dalban beszélnek, a hatása a reklámok világát idézi. Széles mosollyal éneklük a modern béranyák, a szüléstraumák, a mesterséges megtermékenyítések történeteit. Hátborzongató, ahogyan a három férfi irányít. Az előadás első felében a nemek teljes elkülönülése provokatív. Egyszer sem látjuk a nőket felső státuszban. Kétségkívül a kisvárdai színházi fesztivál programjának legprovokatívabb előadását látjuk.”

Kósa-Szigety Zsófia

Szakmai Klub

Myka Myllyaho: Káosz – a gyergyószentmiklósi Figura Stúdió Színház előadása
Klaus Mann: Mephisto – az Újvidéki Színház előadása

Üdének, valamint formailag és tartalmilag is színesnek neveztek a gyergyóiak Káosz című előadását a Szakmai Klub hozzászólói. Urbán Balázs kritikus azt hangsúlyozta, a női perspektívát bemutató darabból készült előadás kimondottan „antidepresszáns” hatású. A produkcióban nagyon szépen bomlik ki a három nő története, mondta a kritikus, jól megkomponált látványvilág kíséretében, amelyben nagyon sok apró finomságot fedezhetett fel a néző. Gyürky Kata kritikus hozzászólta, ezt a darabot nagyon könnyen el lehetett volna vinni a bulvár irányába, de szerencsére nem így történt, már-már abszurdba hajló módon jelenítették meg a női sors „sírva nevetős” élethelyzeteit. Krizsik Alfonz színművész szerint nagy erénye volt az előadásnak, hogy nemcsak a nők perspektívájából szemlélte férfiakat parodizálta a játék, hanem önironikus éle is volt.

Többen is beszéltek arról, hogy a férfi-nő sztereotípiák hogyan jelentek meg az előadásban. Volt, aki túlságosan klisésnek tartotta a megjelenő figurákat, de volt olyan is, aki szerint éppen ezekkel megy szembe az előadás. Török Viola, rendező, zsűritag szerint nagyon is lényeges, ahogyan komolyan veszik az alkotók azt a világot, ami körülvesz minket a sztereotípiáival, az elvárásaival, és ami a mostani női generációknak

nagyon nagy kihívásokat jelent. Napjainkban a nő szerepének újragondolása, az értékek újraértékelése zajlik, és ez senkinek sem könnyű – tette hozzá. Gulyás Gábor esztéta felhívta a figyelmet arra, hogy érdemes megismerni a kortárs finn szerzőnek női darabja mellett a trilógia többi részét is, az első színmű Pánik címen három harmincas korosztályú férfiról szól, a harmadik darabot pedig Harmónia címen játsszák jelenleg is Finnországban.

Egészen más színezetű volt a fesztiválprogram előző estjének másik előadása. Klaus Mann regényéből, a Mephistóból az Újvidéki Színház készített színpadi adaptációt, Boris Liješević rendezésében. Gulyás Gábor először Schillert idézte, aki szerint a legfontosabb érték a sza-

badtság. Azt is mondta, hogy bár az ember hajlamos ebből a történetből párhuzamokat vonni a mára, a mai világ egészen másképpen működik. Gyürky Kata kritikus kifogásolta, hogy szerinte nem lehetett együttérezni a főszereplővel, aki fokozatosan sodródik bele abba a helyzetbe, ahogy kiszolgáltatottá válik a hatalomnak. Erre reagálva Lénárd Róbert – aki egyébként az előadásban szereplő dalok szövegeit jegyzi – azt mondta, nem akarták, hogy bármilyen együttérzés, vagy „bevonódás” történjen, a regényhez toldott, kicsit brechti szongok is ezt a célt szolgálták. Venczel Valentin, az Újvidéki Színház igazgatója elmesélte, eredetileg egy berlini vendégrendező állította volna színpadra a művet, ez azonban meghiúsult. Elmondta azt is, a regénynek nevezett pamfletszerű mű valójában a színészeiről szól, nem többről és nem kevesebbről, a történelmi háttér csak a kontextust adja hozzá.

Ungvári Judit

A zacskóban születő disztópia

Utolsó kép. Fóliába tekert női testek, szalagmunka áldozatok egy fémcsúszda végére hanyva.

Felhalmozott tudásunk, tömeglétünk, az istenné válás akaratának fogdájában araszolunk valahová. Kifogyunk vagy túltengjük a világot – ebben a kettősségben élünk. Meg nem született gyermekek, nem kívánt magzatok, elvetett terhességek, örömannyák. A szabadkai Kosztolányi Dezső Színház előadása is ezzel a felsorolással indít. Csendben és sötétben, mintha már minden elpusztult volna körülöttünk. Aztán egy jól bejáratott gépezetet látunk működésben. Ikeás munkakosztümöt idéző jelmezben hat színész a színpadon. Gyermekeket és anyákat helyeznek a munkaszalagra. Dalban beszélnek, a hatása a reklámok világát idézi. Széles mosollyal éneklük a modern béranyák, a szüléstraumák, a mesterséges megtermékenyítések történeteit. Hátborzongató, ahogyan a három férfi irányít. Az előadás első felében a nemek teljes elkülönülése provokatív. Egyszer sem látjuk a nőket felső státuszban. Kétségkívül a kisvárdai színházi fesztivál programjának legprovokatívabb előadását látjuk. Ismert történelmi helyzetekkel, társadalmi problémákkal szembesülünk, de ennyire még sosem nyomták a képünkbe.

A produkció ritmikája erőteljes dramaturgiai szerkesztésen alapul. Mesterien játszik az idővel: a reklámvilág monotonitását akkor bontja meg, amikor már kellőképpen felbosszantott a túlságosan direkt közlés mód. Ekkor megbomlik a mecha-

nikus gépezet, a színészek az embriókat szimbolizáló színes labdákkal dobálják a nézőket, majd felöltik az égből leereszkedő meztelen testet ábrázoló ruháikat és a fémgolyókból kirakott műnemiszerveket. Rövid időn belül nők és férfiak cserélgetni kezdik a vulvákat és péniszeket. Ezután egy disztópia képei következnek. A civilizáció kihal, a Föld lakosai elhagyják a bolygót. Az eddig nyers, szándékosan erőltetett nyelvezet fokozatosan líraibbá válik, a három utolsó női embrió zárórészénél egy sokkal személyesebb, érzékletesebb hangot üt meg. Az előadásban szinte végig énekelnek, ezért a ritka csendek és a pár mondatnyi szabad beszéd erős hatással bírnak. Az élő zenei világ egyhangúságát egy-egy sláger beszúrása szakítja meg. Ellenpontosnak ezen dalok esetében: A Britney Spears Toxic-ja például émelyítő olvasatot kap ebben az szüléskényszeres világban.

Az születendő gyermekeket kék, sárga, piros lufik, apró labdák jelképezik. A hozzárendelt akadálypályát különböző módokon használ-

ják a szereplők méhnyaknak, egyszer használatos hústálcának, gyárszalagnak. A térhasználat mindig újrahasznosított, mint társadalmunkban oly sok minden: a béranyák vagy a munkás kisgyerekek, akik nem is távoli helyeken nem érthetik meg világra jöttük okát.

Sarkított világkép. De nem is akar másmilyen lenni. Az utolsó kislányok nyelve, ha nem is kéri, de legalább kívánja a zenés, elemelt formát. A zene hangsúlyozza a groteszk, sarkára fordult társadalmunkat. A Kosztolányi Dezső Színház produkciója problémát vet fel, bár ez bármelyik színházi alkotás központja lehetne, a tapasztalat mégis azt mutatja, egy-egy alkotóközösség gyakran belefut alkérdésekbe, őszintétlen keresésekbe, az öncélúságba. Az előadás sokkján túl, felszabadító élmény volt azt érezni, hogy ez az alkotás érdemben foglalkozik velünk. A kisvárdai fesztivál során már elhangzott, de én csakis ezután állíthatom a következőt teljes őszinteséggel: én ilyen színházat akarok.

Kósa-Szigety Zsófia

Kidobós és zacskósgyerekek

Revü? Oratórium? Líra? Expresszionista színház? Nehéz műfaji keretek közé sorolni a szabadkai Kosztolányi Dezső Színház Az utolsó kislányok című előadását. Maja Pelević szerb kortárs író nő darabja alapvetően egy női dráma az anyaságról, ugyanakkor a születés, mint egyetemes alapélményünk és a reprodukciós ösztön, mint ősmotiváció a témát univerzális távlatokba nyitja ki és a végére egyfajta disztópiát is megfogalmaz az emberi létezésről. Az előadásról Mészáros Gábor színész kérdeztük.

Bősséggel éltek a „kényelmetlen” színház eszközeivel, szinte lerohanták a nézőket, mi volt ennek a motivációja?

A rendezőnk az előadásaiban mindig teret ad annak, hogy a nézők fizikailag is ki legyenek zökkenve a megszokott rendből. Neki ez vesszőparipája. Én harmadszor dolgozom vele, és eddig ez sosem maradt el. Ő ezzel a módszerrel vonja be a nézőket. Persze ezek még nem interaktív előadások.

Ma kialakult egy szinte álló kidobós harc a színészek és nézők között. Általánosságban, hogy szoktak erre reagálni?

Miután ezt nem az erőszakosság motiválja, sőt az előadás úgy van megformálva, hogy kedves gesztusokkal közelít a nézők felé, próbálja megfogalmazni, hogy mi, a jelenlevők összességében vagyunk azok, akikről beszél, így a nézők felől is lehet egy aranyos közeledést megfigyelni, nem pedig tagadást. Persze mindig van néhány ember, akik ezt már túlzásnak élik meg, ma is láttam ilyen arcomat, de ez

ilyen színház, és ez része a játéknak.

Érzésem szerint az egész előadást a téma irányába a kedvesség és az elementáris düh, akár agresszió mozgatta. Milyen volt megteremteni ennek az egyensúlyát?

A szöveg alapvetően egy szabadvers jelenetekre bontva, amelyek összefüggenek, ugyanakkor az adott témához kapcsolódóan, ami a születés, anyaság, születésszabályozás, mindnek meg van a saját története. A szerző egy erősen emancipált nő, aki régóta foglalkozik ilyen dolgokkal, most főleg az anyaság kapcsán merültek fel benne olyan kérdések, amelyek motiválták ennek a szövegnek a létrejöttét. Emellett vannak benne dokumentarista részletek, amelyeknek utána is kutatott. Például ténylegesen léteznek olyan gyárak, ahol béranyák dolgoznak és nyugatról jönnek gyerekeket venni. A pandémia kapcsán ezek is bajba kerültek, hiszen nem lehetett eladni a született gyermekeket, de ezek a helyek nem arra vannak berendezve, hogy ott hosszabb távon neveljék is őket.

Egy YouTube videóban, ami egy ilyen helyen készült, úgy beszélnek róluk, mint a megmaradt gyártmányokról. És féltő, hogy lassan tényleg beköszönt a zacskósgyerekek korszaka. Már bárányokon tesztelik, hogy egy speciális vákuumzacskóban, egy speciális folyadékba oltják az „embriót” és az ott fejlődik ki magától. Szóval azért van a kedvesség, mert a téma önmagában azt indokolja, de amerre tartanak ezek a folyamatok, az viszont dühöt szül.

Jelenet az előadásból

Egy erősen lírai, zenés színházat csináltak, temérdek vizuális elemmel. A rendező mennyire érkezett kész koncepcióval ezekről, és mennyi született meg improvizációkkal a próbák alatt?

Mindig a nulláról, üres tértől kezdünk. Ritka a mi színházunkban az úgynevezett klasszikus próbafolyamat. Először csak a szöveg volt, és abból kezdtünk dolgozni, ötletelni. A zene irgalmatlanul gyorsan kész lett, utána kezdtük betanulni az énekeket, aztán kialakultak a koreográfiák fix pontjai. Néha állóképekből indultunk ki, és azokra improvizáltunk, azokat mozdítottuk meg. Szépen lassan, így alakult ki a teljes előadás.

Varga-Amár Rudolf

Lekerülő fekete szemkötők

Vajon mitől félnek a körülötünk levő emberek? És vajon mitől félnek a Marosvásárhelyi Művészeti Egyetem másodéves magiszteri színészosztályának hallgatói? A Zsinagógában egyszerű színpadon, takarófüggönyök nélküli térben, a fejükön fekete szemkötővel várja a nézőket a tíz hallgató, a Félelemkeresők című, Balázs Zoltán rendezte előadásán.

Az előttünk kibontakozó, kaleidoszkópszerűként aposztrófált előadás egy színes és zajos ösztönművészeti alkotás, melyben a hallgatók lehetőséget kapnak tánc- és mozgásbeli képességeik megmutatására. A színpadon történő események gyors egymásutániságában a néző gyakran csak a fejét kapkodja. Folyamatosan mini történeteket, történetrészeket, fragmentumokat látunk a színpadon. A forgatagban néha cirkuszi mutatványokat csempésznek a színpadra, valaki egykerekekkel kergeti a másikat, vagy amatőr zsonglőrmutatványt láthatunk. A feszített tempójú, gyors váltásokkal tűzdelt előadásban folyamatos az átöltözés, így az alig ötven perc sokszor egy bátor, merész, jól megkomponált játéknak tűnik. A színpadon párhuzamosan zajlanak az események, a nézőnek különösebb vezetés nélkül kell valamilyen rendszert, viszonyítási pontot, eligazítási alapot keresnie magának. Bár néhány statikusabb pillanatban van ideje a szemével végigpásztálni a teljes elé táruló képet, de sokszor a saját benyomásaira hagyatkozva csatlakozik rá éppen annak a hallgatónak a történetmesélésére, amelyik vonatkozásában, mondanójában önmagát, saját életét, vagy történetét a leginkább felismerni véli.

A Grimm-testvérek meséinek nyomán létrejövő előadásban a nézői asszociáció és a szerteágazó fantáziavilág kap különösen fontos szerepet. Az előadás ugyanis nem kíván magyarázni, vagy hosszabb ideig elidőzni az egy-egy meséből kiragadott momentumok ábrázolásánál. A színpadon egy időben több esemény, kisebb interakció, játék vagy látszólag értelmetlen cselekvés is zajlik. A használt mesetöredékek eredetijének ismerete nem kötelező. Nem tudom, hogy az egyedi értelmezésben annak van-e könnyebb dolga, aki rendelkezik előzetes tudással, vagy az elképesztő találkozásokat ismeretlenként kezelő néző kerül-e előnyösebb helyzetbe. Az előadásnak nem meghatározó a valósághoz való kapcsolódása, amit magunk előtt látunk az inkább lelki vonatkozású, szembenézés a félelemmel, és ezáltal, sokszor önmagunkkal is. A lekerülő fekete szemkötők, melyek az előadás teljes tartama alatt a további jelmez részét képezik, van, aki hajába tűzve, és van, aki nyakba kötve hordja. Ezek a fekete szalagok szemléltetik, hogy aminek a legyőzésére egyszer rászánjuk magunkat, az alól felszabadulunk, képesek leszünk uralni, és nem hagyjuk, hogy az diadal-

maskodjon felettünk. Az így előkerülő elnyomott érzelmek, gyermekkori sérelmek, szorongások szinte különösebb hívás nélkül bújnak a felszínre, hogy ebben a fesztelen, szórakoztató környezetben, ahol igazán semmi nem tűnik félelmetesnek, végre valahára legyőzessenek.

Az előadás végén, látva, hogy a félelemmel való szembenézés mennyire szórakoztató is lehet, szinte mi magunk is kedvet kapunk, hogy fekete szemkötőinket levétele után, kövessük a hallgatók példáját.

Both Gréta

Találkozás önmagunkkal

A Marosvásárhelyi Művészeti Egyetem másodéves magiszteri színészosztályának *Félelemkeresők* című előadását láthatta a kisvárdai közönség a fesztivál végéhez közeledve. Az előadásról a rendezővel, Balázs Zoltánnal beszélgettünk.

Nem ez az első alkalom, hogy hallgatókkal dolgozik. Hogyan dolgozott a jelenlegi osztállyal?

A Marosvásárhelyi Művészeti Egyetemen már harmadjára rendezek vizsgaelőadást, eddig három különböző osztállyal dolgoztam. Az első osztálynak a Bruno Schulz novelláin alapuló *Augusztus* című előadást rendeztem, ezzel bejártuk a világot és ennek sikeressége nyomán állt fel a jelenlegi Maladype Társulat. Másodszor abban a reményben hívtak vissza az egyetemre, hogy egy másik osztályt is pallérozzak, dolgozzak velük és lehetőleg vigyék el színészeket a társulatomba, végül két fiút el is hoztam. Ezzel a második osztállyal az *Alice az ágyban* című Susan Sontag-darabot mutattuk be. Az események úgy hozták, hogy a bemutatóra éppen a Covid előtt került sor, sajnos emiatt csak kétszer tudtuk játszani, így mondhatjuk, hogy nagyon komoly hátránnyal indult az az osztály. A Covid árnyékában kaptam harmadszorra meghívást, hogy ezzel az osztállyal is dolgozzak, és úgy ítélt meg, hogy annyira sokféle a személyi-

ségük, és olyan összetetten gondolkodnak a világról, továbbá annyiféle alapképesség jellemzi őket, hogy ezeket érdemes ötvözni és egy ilyen kaleidoszkópszerű játékban összeengedni őket. Abból építkeztünk, amit gondolnak a világról, amitől félnek, vagy amire vágnak. A banalitásokból, a bárgyú szépségből, az együgyű álomból mérítve, még egy utolsó nagy lélegzetvétellel neki tudnak veselkedni, hogy játszanak egy nagyot.

Miért választotta a Grimm-mesét az előadás témájául?

A Grimm testvérek a maguk összetett módján, minden meséjükben más és más módon beszélnek a tudatalattiról és a tudatunkról, és ezeknek a furcsa keverékét lehet megtalálni, hogyha végig- és komolyan olvasod a meséket. Az adott színészhallgatók személyiségével egyeztetett apró fragmentumokat használtunk, amiket ők halásztak ki és egészítették ki azokat a saját életükkel, elkezdtek megírni egy nagy történetet. Ennek nem kellett szükségszerűen csak egyirányúnak, vagy együgyűnek lennie. Ez egy sokféle, szerteágazó, szétfutó történet és a nézőnek minden alkalommal lehetősége van, hogy rávetítse a saját történetét, saját életét.

Az előadáshoz ideális játszóhelynek tartja a Zsinagógát?

A Zsinagógát nagyszerűen belaktuk. A mozgás miatt szükség van a térre, így igyekeztem nemcsak teret, de levegőt is adni. A függönyöket leszedtük, mert nem rajongok az ilyen „műszínházi” körülményekért. A Zsinagóga azért zsinagóga, hogy ne legyen színház. A színészeknek ebben nem kell beszélni. Szólamokat kell hozzáénekelni, különböző nyelveken a meglévő hangfelvételekhez, de ha nem beszéled a franci-

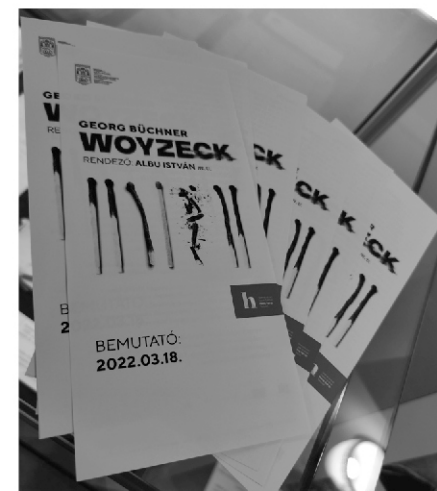
át, vagy a spanyolt, akkor is megérted, és az is mindegy, hogy a végén a szöveg szerint min kesereg. Én azt gondolom, hogy hagyni kell egy kicsit, hogy átjárjon ez az egész, nem úgy kell nézni, mint egy klasszikus színházi eseményt. Minden okkal történik, ok-okozati összefüggésben.

A hallgatóknak miért előnyös részt venni Kisvárdán ezen a fesztiválon?

Számukra mondhatni most nyílik ki a világ, sokfelé utaznak, most éppen Szebenből jöttek egy fesztiválról ide, és innen mennek is tovább. Másképp látják önmagukat is bizonyos előadások vagy állomások után. Balogh Tibor művészeti tanácsadó nagyrészt az egyetemi rendezéseimmel hív meg, mert valószínűleg ő is látja, amit már másoktól is hallottam, miszerint a növendékek a kezem alatt valahogy másképp láttatják magukat. Kisvárdá mindig egy stabil, nagyon fontos állomása ennek az utazásnak, a közönség egyre „dörzsöltebb”, valószínűleg egyre igényesebb is. Mi mindig egy sajátos ízt képviselünk, amit hozunk és hozzáteszünk valamit a nagy egészhez. Kisvárdá egy nagyszerű lehetőség arra, hogy a fiatalok önmagukkal találkozzanak, a nézők pedig egy másfajta fogalmazásmóddal szembesüljenek.

Both Gréta

Véget ért a Magyar Színházak 34. Kisvárdai Fesztiválja

Mai program

10:00 – Szakmai Klub
(beszélgetés az előadásokról)
Moderátor: Németh Fruzsina Lilla
Felkért hozzászólók:

Az utolsó kislányok: Gulyás Gábor

Félelemkeresők: Kozma András

Helye: KVMK Pódiumterem

11:00-től 16:00-ig

Az Aranybogár – módszer

Balázs Zoltán színésztechnikai
tréningje

Helye: Zsinagóga

(csak előzetes jelentkezés alapján!)

14:00 – Villám-workshop

kritikusi mesterkurzus

Vezeti: Gyürky Katalin.

Helye: KVMK Pódiumterem

19:00 – **ZÁRÓÜNNEPSÉG,
A DÍJAK ÁTADÁSA**

„EGYNYÁRI KALAND”

Nagy Sándor, Peller Anna és
Vágó Bernadett műsora

Bővebben:

www.kisvarda.szh.hu

Véget ért a Magyar Színházak 34. Kisvárdai Fesztiválja**kisvárdai lapok**

A Magyar Színházak
34. Kisvárdai
Fesztiváljának napilapja

Szerkesztő:
Ungvári Judit

Munkatárs:
Both Gréta

Fotók:
Tugya Vilmos
Máté Viktor Gábor

Nyomdai előkészítés:
Kóczon Nikoletta

Nyomdai kivitelezés:
Imi Print Nyomda

Felelős kiadó: Nyakó Béla

ISSN 1587-8325

A Magyar Színházak 34. Kisvárdai Fesztiváljának támogatói:

nka
Nemzeti Kulturális Alap

EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA

KISVÁRDAI FESZTIVÁL
ENKÖRNYAZATA

F
93.4
Friss FM, Kisvárdai